

Børnebaner - Sådan ! - en vejledning

Formålet med denne vejledning er at den kommer til at fungere som en slags håndsrækning for banelæggere og arrangører af de efterhånden velkendte børnebaner. Omvendt er der ikke tale om et regelsæt, da man næppe bør opstille regler for noget så vigtigt som børnebaner.

Ideen med børnebaner er flersidig:

... at vore små løbere, børnene, skal blive trygge ved at færdes i skoven med et kort i hånden

... at de får en introduktion til vores fælles sport, orienteringssporten

... at de får lyst til at komme igen, og igen, og igen...

... ikke mindst at de får en god og positiv oplevelse i skoven sammen med andre børn

Derfor er det også vores pligt at være seriøse, når der skal laves børnebaner. Børnebanerne bør ikke være baner, der lægges i et hjørne af skoven, som de "rigtige" o-løbere alligevel ikke kan bruge - eller hvor de ikke ligger i vejen for de rigtige baner. Ikke noget med at børnene skal gå en kilometer for at komme hen i et hjørne, hvor de ikke forstyrres. Ej heller noget med, at børnebanerne laves, når resten af banelægningen er foretaget - og så må børnebanerne ellers forløbe, så de forstyrres "de rigtige løbere" mindst muligt.

Børnebanerne bør være en integreret og synlig del af stævnet. Børnebaner kan godt mikses ind i rigtige baner; de kan ikke være i vejen. Og at man af og til kan høre, at "i dag er der ingen børnebaner, for der er ingen plads til dem" - det bør man ikke købe som en undskyldning. Der var jo trods alt plads til en herrebane på 9 km!

Som regel er der mange børn ude at løbe eller gå på en børnebane. Det er fra helt små børn i barne- eller klapvogn, rollinger i deres flyverdragt med far eller mor ved hånden, små unger, der drøner banen igennem 1, 2, 3 eller endnu flere gange eller større børn, der som oftest har været ude på deres egen "rigtige" bane først og nu tager en tur sammen med venner og veninder eller små søskende, mens man alligevel venter på far og mor, der stadig er i skoven.

Vigtigt for mange - rigtig mange - er, at der er små præmier, og jeg skal hilse og sige, at børn, selv små børn, forstår at vurdere kvaliteten af præmier. Nogle gange spises de af med en slikpind eller en minipose vingummi, der næppe i indkøbspris løber op i 1 kr - andre gange er der malebøger, æbler, en stor pakke Ritter Sport eller lignende, med det resultat, at "man lige skal have en tur mere". Et flot, farvet diplom med dato, skov og underskrift må heller ikke mangle!

Denne vejledning vil i det følgende præsentere en række forskellige modeller for, hvordan en børnebane kan laves. Der er nemlig ikke nogen entydig forklaring på, hvordan børnebaner skal laves, da der er mange modeller, der alle er værd at få afprøvet. De har alle deres fordele og ulemper, og filosofien bag dem er meget forskellig. Endelig er der terræner, der er bedre for den ene eller anden af modellerne.

Tag derfor det følgende som et idekatalog, som man frit kan orientere sig i. Et katalog, der hjælper den eller de personer, der skal lave børnebanen, så man ikke står på bar bund, når man skal i gang med denne ikke helt uvæsentlige del af et stævne.

Generelle bemærkninger

Det primære formål med en børnebane er, at børnene selvstændigt skal kunne gå ud til start/mål og gennemføre banen. Vejledningen er derfor ikke skrevet med ”skyggede” løbere i tankerne. Skygning er udmærket og meget socialt – og børnene elsker det – men det er ikke det primære formål med børnebanen. Nøgleordet/ledestjernen er **tryghed!**

Den pædagogiske sidegevinst er, at barnet selvstændigt og ved hjælp af kortet gennemfører en orienteringsbane og dermed får bevist (ikke mindst over for sig selv), at ”jeg kan selv”.

Det er derfor også vigtigt, at det er meget svært – for ikke at sige umuligt – at blive væk på banen. Det er alfa og omega, at alle børn får en positiv oplevelse.

Fælles for alle typer af børnebaner er:

Start / Mål

Praktiske forhold:

Start og mål kan nemt være sammenfaldende. Dvs. at et af de sædvanlige klubtelte fungerer som både start og mål. Lav en skranke af et par borde i teltåbningen – og tag et par **gode** stole med! Du sidder der i mange timer (op til 3 timer til store løb).

Børn elsker at løbe gennem målluse og målbanner, men sætter man det op, kræver det også at der står nogen til at tage imod. Da der stadig skal være de sædvanlige til at organisere: skrive børnene op, udlevere kort og plastposer, forklare før start og udlevere diplom og gaver efter de er kommet i mål, er det en afvejning af ressourcer. På samme måde kræver det en ekstra person, hvis man vil anvende startbokse, som børnene kender fra fars og mors baner.

Lav gerne SM spændende med ekstra ”søde” figurer og skilte. Husk en prøvepost, så du kan vise børnene hvordan posterne ser ud!

Placering af start/mål:

Vejen mellem stævnepladsen og børnebanens SM skal selvfølgelig være sikker i enhver henseende – hvis SM da ikke er placeret på stævnepladsen.

Ud over den trafikmæssige sikkerhed er det vigtigt for børnenes sikkerhedsfølelse, at vejen til børnebanen er kendt. Dvs. at barnet skal selv kunne finde ud til børnebanen, og det kan de nemmest, hvis de direkte kan se SM eller har gået strækningen før. Det vil sige, at SM enten skal ligge mellem parkering og stævneplads, eller direkte synligt fra stævnepladsen.

Hyppe anvendt er en placering på vej til start, men det giver en større usikkerhed for børnene, idet ”de er mere selv” og ”kan jeg nu finde tilbage igen til stævnepladsen”. En dårlig placering resulterer i færre deltagende børn.

Undgå at placere SM tæt på den ordinære start eller tæt på fx start for åbne baner, idet det giver en masse unødigt trafik, som gør at 1 meter høje børn mister overblikket. Især til store løb kan selv en tydeligt markeret SM nemt blive væk i mylderet af andre telte, klubtelte som telte for officials af forskellige slags.

Ud- og indløb må aldrig gå ad samme vej. Det vil sige at SM skal ligge på selve sløjfen, så man løber ud til en side og kommer ind fra en anden.

Banen

Valg af område:

For at kunne koordinere er det vigtigt at starte lige så tidligt med planlægningen som den ”rigtige” banelægger. Når først O-banerne er lavet, er det jo for sent at tilpasse noget! Så er det kun dig som ansvarlig for børnebanen, der kan rette dig ind – eller i værste fald får du bare et stykke skov stukket ud. Det kan især gå ud over SM-placeringen og optimering af din børnebane.

Det er meget vigtigt at koordinere, så ikke begynder- og lette baner har samme forløb som børnebanen og helst heller ikke går i samme område. Det siger sig selv, at fælles postplaceringer for børnebanen og lette/begynder baner helt skal undgås. Målopløb, ordinære sidsteposter og andre steder med mange løbere skal ligeledes så vidt muligt undgås.

Find gerne de mest spændende steder og områder med naturoplevelser til din børnebane, fx turstier, mindesmærker, gravhøje, spændende træer og andre rariteter. Det tæller højere, end at ruten skal være barnevogns-venlig.

Du kan derfor ikke planlægge hele din bane hjemme på dit O-kort. Du er nødt til at løbe/cykle banen igennem for at tjekke gennemløbeligheden, ikke mindst **undervegetation**. Tidsler, brændenælder, høje bregner og brombær er bandlyst på børnebanen. Kan denne type af undervegetation ikke undgås, f.eks. ved et andet forløb, må man ud på banen med en le eller ud at sikre sig, at vegetation af denne type på anden måde er lagt ned. Det ultimative er at slå hele ruten med en buskrydder. Vær meget kritisk på dette område – også der hvor posterne står. Brændenælder og tidsler ser altså væsentlig mere uoverskuelige ud fra 1 meters højde! Bemærk også: Er vejret godt, kommer der mange børn med bare arme og ben.

Baneforløbet:

Når du planlægger dit baneforløb, kan det være smart at lægge banen, så din udsætning gøres nemmere. Du kan med lidt omtanke minimere dine ture ind med snitzling, poster og/eller stophænder, samtidig med at de mange sving gør banen mere spændende.

Kort

Der er tre typer af kort, som er anvendelige: O-kort (1:10.000), Farvekopi/-print, eller sort/hvid kopi. De to sidstnævnte er zoomet ind til mindst 1:5000.

Det er meget forskelligt, hvad der tilbydes i de enkelte kredse og til de enkelte stævner, og om kortene gives til løberne, eller de skal betale for dem. Generelt kræver de fleste klubber dog et symbolsk beløb for rigtige O-kort, mens kopier leveres gratis.

Når vi er inde på, hvilke typer af kort, der er anvendelige, bør vi måske også gøre opmærksom på, at kortskitser – grove tegninger af området – ikke bør anvendes. Børnene kan godt se, at de er til orienteringsløb – uden at få et orienteringskort, og deres ”kort” ligner slet ikke de voksnes.

Og lad os endelig spørge: Hvilken voksen løber vil være tilfreds med at få udleveret en grov kortskitse i startøjeblikket i stedet for et rigtigt kort? Nej, vel!

O-kort:

Erfaringen viser, at tilbudet om O-kort højst benyttes af et par startende, så det er næppe besværet værd at lave det ekstra arbejde, det medfører at bruge O-kort! Banerne skal jo her tegnes eller plottes på O-kortet, og vil man minimere spild af kort, bør man ikke have færdige kort liggende på lager. De skal laves i SM-teltet, når behovet opstår. Dermed bliver det en ekstra arbejdsbyrde og et stressmoment for SM-personalet.

Når man hertil lægger, at O-kort i 1:10.000 er i den største målestok og dermed giver børnene det dårligste overblik, er der ikke mange plusser tilbage ved at anvende denne kortform.

Farvekopi/-print:

Det optimale vil i de fleste tilfælde være at benytte farvekopier. Når man fremstiller O-kortet i OCAD, Illustrator eller lignende programmer, har man også muligheden for at udskrive kort i andre målestoksforhold end de gængse, 1:10.000 eller 1:15.000. Dermed også mulighed for at printe kortet – eller den del af O-kortet, hvor børnebanen er placeret – i f.eks. 1:5.000, der er et målestoksforhold, der passer fint til en børnebane. Samtidig har man mulighed for at udskrive banen med poster, postdefinitioner og eventuelt også klippefelter på. Børnene får altså et kort, der er et rigtigt O-kort – og er ”rigtige O-løbere”. For klubben er der med dagens teknik ikke forbundet de store udgifter ved print af denne type.

Sort/hvid kopi:

Kan bruges, men bør fravælges. Kortet bør være i farver. Men alt andet lige kan det bruges, hvis andre muligheder ikke er for hånden. Vigtigt er det i så fald, at banen er tegnet ind med en farve på kortet, helst rød, da post-ringen ellers kan være svær at se. Ideen med at have et kort i hånden er jo, at børnene efterhånden skal lære at bruge det. I starten har de det ofte bare med, men senere får det betydning for dem.

På positivsiden tæller, at det er billigt at fremstille og at ungerne da får et kort i hånden. På negativsiden: at det ligner for lidt et rigtigt kort, og – hvis kvaliteten ikke er i orden – at det ikke kan anvendes til det formål, det var tænkt: at læse ruten.

Kontrolkort

Det er vigtigt, at børnebanen langt hen ad vejen afspejler virkelighedens O-løbsverden: Det skal udføres et arbejde ved posten, nemlig at foretage en kontrolstempling. Dette kan være på de traditionelle klippekort, der hænger løst om håndleddet på barnet (kendt fra de åbne løb). Det kan være på et kontrolkort, der er lagt ned i plastposen, der også indeholder kortet (kendt fra mange træningsløb og stafetter). Eller det kan være trykt på kortet (kendt fra hist og her).

Endelig kan man gå så vidt, at man gør ligesom ved resten af stævnet: Bruges der elektronisk tidtagning og klippekontrol (EMIT eller SportIdent), ja, så bruger børnene det samme system. Kan man stille en printer til rådighed for børnebanen, får de også en strimmel med tid og klip, nøjagtig som de voksne. For de yngste har det selvfølgelig ingen betydning, men når de når op i en vis alder, vil de gerne konkurrere – enten med hinanden eller med sig selv (løber banen flere gange). Ydermere lærer de de forskellige elektroniske systemer at kende.

Poster

Det er meget vigtigt, at posterne virker rigtige, at der er poststativer og en form for skærme ude i terrænet, således at børnene kan føle, at de er ude at løbe orienteringsløb.

Poststativer:

Der skal først og fremmest være poststativer med en form for klippeenhed, således at børnene kan sætte et klip i deres klippekort – eller bruge den elektroniske brik. Bruger man klippetang, bør de ikke hænge løst i en snor ”et eller andet sted i nærheden af posten”. Man bør bruge almindelige stativer med en tydelig klippetang oven på stativet, således at proceduren ved klippet er ens fra løb til løb, fra søndag til søndag. Ved placeringen af stativet skal man være opmærksom på, at det ikke er store voksne, der kommer løbende, men børn på 1 meter. Stativet skal derfor placeres tydeligt og således at det nemt kan nås af barnet. Ikke ovre på den modsatte side af en grøft, på toppen af en jordvold eller et dige, midt inde i en bunke brændenælder eller brombær, midt i en blød mose eller oppe på en myretue. Det skal være let tilgængeligt og synligt – og være trykket godt ned i jorden, så de mindste kan nå stiftklemmen og så det ikke vælter.

Postskilte/-skærme:

Posten markeres med en skærm og/eller et skilt. Mest almindeligt hænger man såvel en skærm som et skilt på poststativet. Skiltet kan være en A4-plastlomme med en eller anden form for illustration, der passer på dagens ”tema”. Det kunne være dinosaurer, Disney-figurer, dyr, Den glade O-løber, Pokémon-figurer eller lignende – og ofte illustrationer, der går igen på løbskortet.

De forskellige figurer medvirker til, at børnene glæder sig til at se, ”hvad mon det næste billede forestiller”, og de har en reel funktion – nemlig at erstatte postnummeret – da de yngste af børnene jo ikke kan læse tallene.

Afmærkning

Afmærkning af ruten ude i terrænet varierer fra type til type af de forskellige børnebaner. Ved stophånd-banen består afmærkningen af stop-hænder, ved de andre baner af snitzling. Den nærmere afmærkning af banerne gennemgås således under de enkelte typer af børnebaner.

Diplomer & Præmier

Børn elsker præmier! – og de viser stolt deres præmier frem til forældre, søskende, klubkammerater, og hvem der nu ellers gider se dem. Ofte måler de løbets kvalitet på kvaliteten af præmierne. De kan sagtens mærke, når de bliver spist af med et bolsje eller i enkelte tilfælde slet ingenting får, fordi klubben havde glemt at skaffe præmier. Anstændigvis bør præmierne have en vis kvalitet – ikke mindst i børnenes øjne.

Et andet ”must” er diplomer. Det er meget betydningsfuldt for børnene efter løbet at kunne fremvise et bevis på, at de har klaret opgaven: De er kommet igennem børnebanen! Diplomerne gemmes ofte i en mappe, som børnene senere med stor fryd kan bladere igennem – og en tyk mappe er for dem det samme som stor succes.

I det følgende gennemgås følgende typer af børnebaner:

- ✓ Sprintbane
- ✓ Traditionel snitzlet bane
- ✓ ”Den finske model”
- ✓ ”Den tjekkiske model”
- ✓ ”Den litauiske model”
- ✓ Stophånd-Bane (Rød Hånd Bane)

Sprintbane

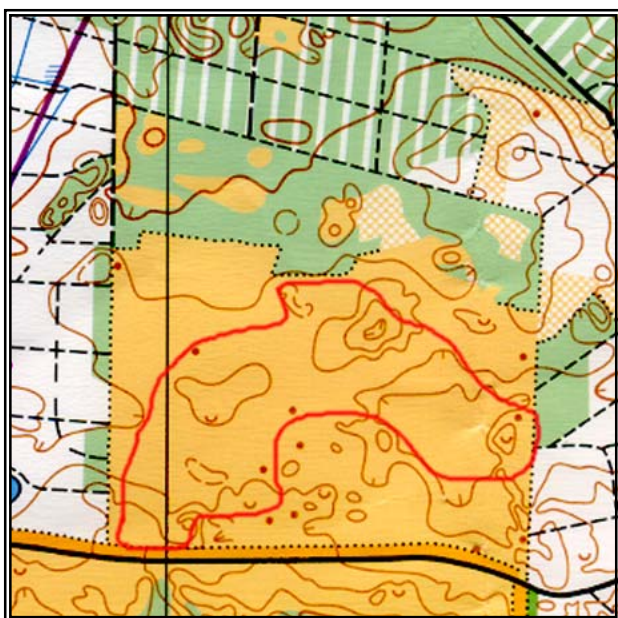
En sprintbane er en **meget kort** snitzlet bane, der går gennem terræn. Banen kan med fordel laves i et mindre stykke åben skov, på et ryddet område i skoven, på et stykke hede eller for den sags skyld på en mark – f.eks. i et hjørne af stævnepladsen.

Børnene må gerne kunne se hele banen, herunder alle posterne, fra startpunktet; det sikrer også, at de er sikrere, og at man ikke risikerer, at nogen kan blive væk. Posterne placeres som perler på en snor, gerne mange poster på banen, der har en længde på 500 m til 1 km. – igen alt efter det terræn, den laves i. Er banen for kort til nogen af børnene, kan de tage turen igen og igen og igen...

Der bruges rigelig med snitzling (læg gerne en ubrudt snitzling på jorden), så børnene aldrig er i tvivl om ruten. Posterne placeres ikke nødvendigvis ved terrængenstande, da målet med en sprintbane er, at børnene får rørt sig med et klippekort i hånden og får alle klippene med hjem. Lad heller ikke ruten følge bestemte terrængenstande eller opfang; lad den i stedet gå udelukkende gennem terrænet - ”gå over stok og sten”. Op og ned ad bakke og over små forhindringer (f.eks. grene), der nemt kan forceres af korte børneben – og succesen er hjemme.

Banen kan løbes med eller uden kort, da det ikke er kortlæsning, der fokuseres på. I stedet kan der tages tid, og man kan lave et slags top 10, hvis det er det, ens temperament er til.

I modsætning til de andre typer af børnebaner kræver det ikke den store forberedelse at lave en sprintbane: En rulle snitzling, 12 poster og en stak klippekort vil gøre underværker.

I Danmark er denne model ikke afprøvet i større målestok, men den er almindelig i flere lande i det mellemeuropæiske område, herunder Ungarn, hvor man har mange børn ude på baner af denne type – og mange af dem løber banen igennem ”til de segner”.

Traditionel, snitzlet bane

Den traditionelle, snitzlede bane har efterhånden en række år på bagen, og det er stadigvæk den almindeligste at møde ude til åbne løb. Det er en bane, der kræver en del forberedelse og samarbejde med banelæggeren for ”de rigtige baner”, hvis man skal frem til en tilfredsstillende bane.

Vigtigt er det, at banen er snitzlet ordentligt, så der ikke er noget at tage fejl af – så børnene ikke kan blive væk. Hellere for mange strimler langs ruten end for få! Som ved andre typer af baner, hvor man leder børnene rundt på banen ved hjælp af en snitzling, er det fint, hvis man bringer dem væk fra stierne i kortere eller længere stræk. Dette skal give dem en følelse af, at orienteringsløb ikke blot foregår på store eller små stier, men også på tværs af terrænet. Lad altså snitzlingen føre forbi mange forskelligartede terrængenstande og langs diverse ledelinier: hegn, grøfter, hugninger, diger, vækstgrænser mm. Det kan godt være, at børnene ikke bemærker disse ledelinier de første gange, men efterhånden bliver de fortrolige med dem.

Posterne – der findes i stort tal – placeres ved tydelige og forskelligartede terrængenstande – igen for at børnene skal stifte bekendtskab med dem.

Det er meget vigtigt, at børnene virkelig kan komme frem ad den rute, der var tiltænkt dem: snitzlingerne skal hænge synlige i børnehøjde, og højt græs og bregner, brændenælder mm. er bandlyst.

Børnene får udleveret et orienteringskort og et klippekort (klippekortet evt. kopieret på løbskortet). På løbskortet er ikke blot indtegnet posterne, men også den snitzlede vej – altså ikke den lige linie mellem posterne, som det kendes fra de rigtige baner. Efterhånden som børnene bliver bedre og bedre til at læse et kort, bliver de også bedre til at vurdere, hvor på delstrækket, de befinder sig: ”Nu står jeg ved den høj” eller ”Derhenne er det markhjørne”. De genkender med andre ord de terrængenstande, de passerer, hvilket de ikke kunne gøre, hvis delstrækket blot vises med en lige linie mellem posterne!

Ofte ser man traditionelle, snitzlede baner lagt langs veje og stier, hvilket må betegnes som en misforståelse, da det for børnene betyder, at ”orienteringsløb foregår på stierne”. Måske er dette medvirkende til, at danske børn på begynderniveau har ganske svært ved at løbe gennem terrænet. Derfor kunne man også påstå, at deres orienteringstekniske udvikling hæmmes af uinspirerede børnebaner på stier – i stedet for at fremmes af inspirerende børnebaner gennem terræn.

Dermed ikke sagt, at snitzlingen ikke også kan lægges langs stier og veje, men en væsentlig del af den bør faktisk ligge inde i terrænet, hvor det er sværere at løbe, gå og kravle. Dette har i perioder også været praktiseret i en række klubber under navnet **Tarzanbaner**

Taberne ved en bane i terrænet er barnevognene!

Den finske model

Det er jo efterhånden en kendt sag, at en del af vores nabolande på en eller anden måde er bedre til at skabe ungdomsløbere, end vi er i Danmark, så det må vel være på tide at spørge om, hvad det er, de gør bedre, end vi gør det!

De finske børnebaner er som vores traditionelle børnebaner snitzlede. Men her hører ligheden så også næsten op, for kendetegnene for de finske baner er, at

- de **altid** går gennem terrænet. Ofte følger banerne slet ikke veje og stier i terrænet. I stedet fokuseres der på ledelinier, hvor stier blot er en af flere mulige.
- snitzlingen er ubrudt og ligger på jorden fra start til mål. Dette sikrer, at alle børn altid vil kunne finde tilbage til en snitzling, de er kommet væk fra. En snitzling i et træ ses ikke altid. Og en ubrudt snitzling, der ligger på jorden passerer man ikke sådan lige uden at bemærke det.
- jord-snitzlingen ofte er suppleret med en snitzling, der (som hos os) hænger i træerne. Dermed kan man hurtigere finde tilbage til snitzlingen, hvis man er kommet væk, da snitzlingen i træet i gunstigste fald kan ses på længere afstand.
- det er snitzlingen, der er trykt på kortet, ikke lige streger mellem posterne.
- de rigtige baner, der løbes af de yngste løbere, bygger videre på dette princip.

Man opererer med baner med betegnelsen H/D 9RR, hvor posterne ligger på snitzlingen, men hvor man på visse delstræk med fordel kan afkorte banen, i og med at snitzlingen ikke ligger på den korteste eller hurtigste vej. Efterhånden som man opnår større færdighed i kortlæsning begynder man altså at afkorte ruten, hvor det er muligt. Når man vover sig bort fra snitzlingen, er det selvfølgelig også nødvendigt, at den har en beskaffenhed, så man kan finde den igen; bl.a. derfor er den ubrudt.

Når løberne bliver ældre, bliver banerne også sværere: H/D 12TR har således baner, der stadig understøttes af snitzlingen, men nu ligger posterne ikke mere **på** snitzlingen, men i dens umiddelbare nærhed, således at de kan følge snitzlingen, hvis alt andet kikser. Der findes dog også andre alternative veje, der kan vælge at følge, således at de langsomt frigører sig fra snitzlingens beskyttelse.

I modsætning til i Danmark har man altså i Finland valgt, at børnene skal ind i terrænet og lære orienteringen, hvilket måske er grunden til, at de har succes på ungdomssiden. Man kan med rette påstå, at der i Danmark er en stor forskel på børnebaner, der snitzles gennem terrænet og begynderbanerne, der løbes på stierne med delstræk med 1-2 momenter. Der må derfor stilles et spørgsmålstejn ved, om vi her i landet går den rigtige vej? Skulle vi på længere sigt arbejde hen imod at skabe den samme progression i børne- og ungdomsbanerne som i Finland?

På minussiden (hvis det er et minus) kan man påstå, at finnernes børnebaner kræver masser af forarbejde – og masser af snitzling til rådighed. Banerne skal være veltilrettelagte, og det er et arbejde,

der ikke kan laves i den 11. time. Man kan heller ikke just påstå, at finske børnebaner er ”barnevognsvenlige”!

I Danmark har man tidligere været inde på noget, der lignede denne finske model lidt, nemlig niveaubanerne, men de havde flere uhensigtsmæssigheder: Først og fremmest manglede man at videreføre ideen til de rigtige baner, begynderbanerne, H/D10 og H/D 12; der manglede kontinuitet, en glidende overgang mellem børnebaner og rigtige baner. Det er derfor vigtigt at tænke bredere, hvis man i Danmark vil arbejde videre med den finske tankegang for banelægning.

Eksempel på banen H/D 9RR

Den tjekkiske model

Også andre lande kan fremvise imponerende resultater på børne- og ungdomssiden, heriblandt Tjekkiet, der ligesom finnerne bruger en markering som støtte for ruten: Børnene skal have en snitzling, de kan følge gennem hele banen, men snitzlingen skal ikke repræsentere det optimale vejvalg.

Først og fremmest skal børnene have en sikker start, hvilket vil sige, at strækket til den første post er lige ud af vejen – og posten kan stort set ses fra start. Det er vigtigt, at børnene kommer godt i gang, og de mere øvede af børnene kan bruge strækket til 1. post til at læse videre frem på banen – alt efter deres orienteringsmæssige evner.

Der lægges nemlig op til, at der nu kan tjenes tid, megen tid, hvis barnet læser kortet rigtigt. Post 2 befinder sig nemlig ofte lidt længere henne ad vejen, men snitzlingen går en kraftig omvej, måske på flere hundrede meter. Det kan altså virkelig betale sig at kigge på kortet for at se, om der mon ikke er en nemmere vej til posten.

Snitzlingen betyder, at selv de ganske små unger kan komme igennem ruten, mens ældre børn kan tvinges til at orientere: at se mulighederne i banen.

Som i Finland er der også i Tjekkiet en flydende overgang mellem børnebaner og rigtige baner. Faktisk laver man ikke specielle børnebaner, men bruger de beskrevne baner både som børnebaner og begynderbaner. I modsætning til danske begynderbaner, der også forløber på stierne, bruger man i Tjekkiet snitzlingen som en ekstra sikkerhed.

På negativsiden har vi, at børn, der læser kortet og som en konsekvens af dette følger det optimale vejvalg i stedet for snitzlingen, af og til kan komme i tvivl, når de ved den næste post igen træffer på snitzlingen. Hvilken vej skal man nu følge snitzlingen videre? Skal jeg følge den til højre eller til venstre? Dette problem er almindeligt for børn, der lige har lært at slippe sikkerheden (snitzlingen), fordi de ofte glemmer at orientere kortet – eller måske har besvær med overhovedet at orientere det. Derfor opleves børn, der løber i ring.

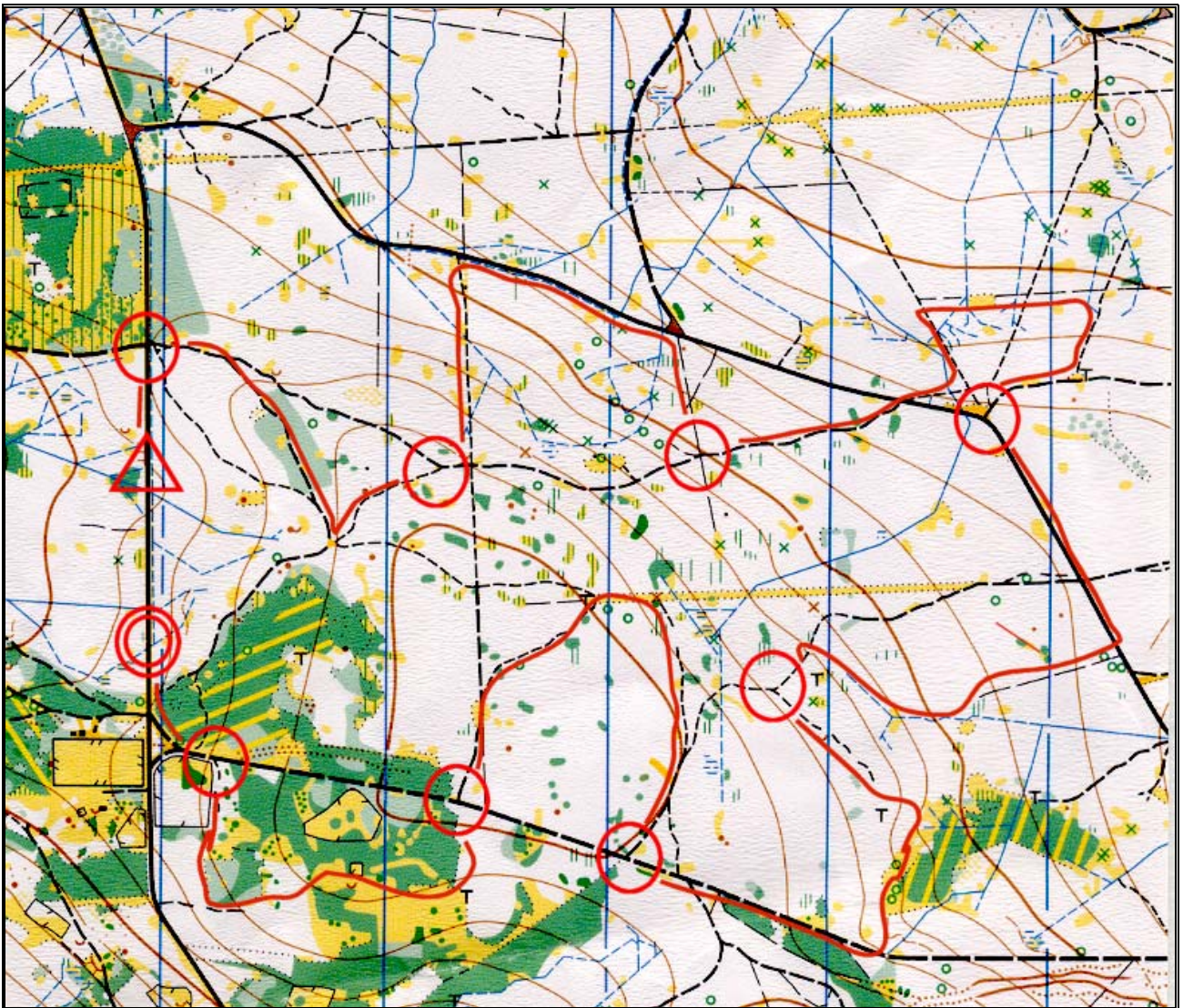
Den tjekkiske model kan nemt overføres til danske forhold, hvis man laver en snitzlet bane, der hovedsageligt løber på stierne. Banen snitzles med vilje alt for lang, idet en del stræk slet ingen poster indeholder. Dvs. at børnene selv kan afkorte banen, ja faktisk opfordres til det, når de får overblik over banen. Børnene oplæres som små med, at de skal følge med på kortet og de lærer i en tidlig alder at forstå værdien af at læse kortet.

Som arrangør skal man være indstillet på, at det tager lidt ekstra tid at lave børnebanen, idet man skal ud med noget mere snitzling, end det egentlig er nødvendigt. Man skal også passe på, at banen ikke bliver for lang, idet man jo kan forvente, at uøvede vil løbe hele den snitzlede bane. Og uøvede er lig med de yngste, de børn, der endnu ikke kan læse kortet – og afkorte banen, så vejvalget bliver mere optimalt.

Som et kuriosum kan nævnes, at tjekkerne tager tid på banen – ligesom på alle andre baner. Man mener, at der i ligesom alle andre aldersklasser er tale om en konkurrence. Følgelig skal der også tages tid. Og måske skulle børnenes resultater offentliggøres på resultattavlen?

Eksempel på en tjekkisk H/D 10 bane

Den litauiske model

Et tredje land, der gennem en årrække har haft succes med ungdomsarbejdet, er Litauen, der inden for begrebet børnebaner går helt andre veje end de tidligere nævnte.

En børnebane i Litauen går således både ad stier og veje samt gennem terrænet, og den er snitzlet hele vejen. Langs snitzlingen er der placeret et antal poster, f.eks. 6-8 stk, der alle er placeret ved tydelige terrængenstande, som børnene derved lærer at genkende i terrænet. Det kunne være stikryds, hegnehjørner, markhjørner, grøfter, moser, markante høje mm.

På børnenes løbskort er snitzlingen indtegnet – præcis som den forløber i terrænet. Ligeledes er de poster, som børnene skal klippe, indtegnet. Ideen med banen er så, at der er placeret for mange poster langs snitzlingen, og at børnene kun skal klippe de af posterne, der er indtegnet på deres kort. Dermed tvinges børnene langsomt til at følge med på kortet og lærer samtidig postdefinitionerne. For at børnene ikke skal ”snyde” og blot læse posternes postnumre, har man valgt ikke at forsyne posterne med numre. Derfor er den eneste mulighed for barnet at følge med på kortet.

De mindste børn kan løbe banen og blot klippe alle poster de møder, men gradvist lærer de at bruge kortets informationer. Senere vil de kunne løbe banen og bruge kortet til at få oplysning om, hvilke af posterne, der skal klippes.

Når man har en snitzling med mange poster kan man også lave baner af flere sværhedsgrader langs den samme snitzling. De yngste skal måske ligefrem have alle posterne, de lidt ældre har postplaceringer i stikryds og andre meget markante postplaceringer, mens de endnu ældre har poster placeret på høje, slugter, moser mm. Dette letter selvfølgelig arbejdet med at lave baner, når en snitzling kan anvendes til flere grupper af løbere.

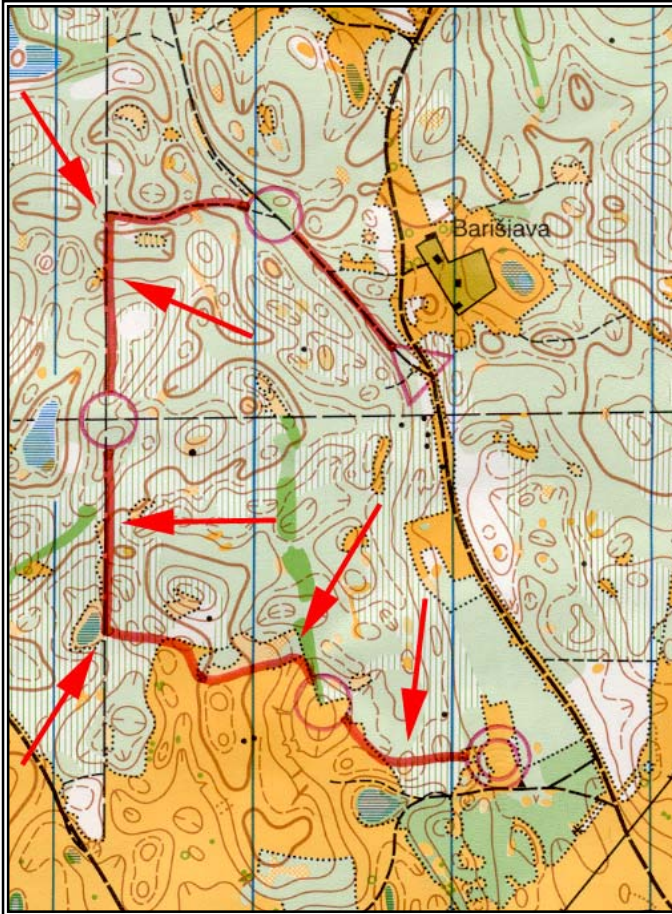
I Litauen er overgangen mellem børnebaner og almindelige baner ligesom i Tjekkiet og Finland flydende. Således løber klasserne H/D 8, H/D 10 og de yngste begynderbaner alle på baner af ovennævnte type. Det betyder også, at der stort set altid tages tid på banen.

Når banerne bruges i konkurrenceøjemed, opererer man ikke med fejlklip, idet man anser det for vigtigt, at alle børn ”gennemfører” banen. Hvis et barn mangler et klip, har et klip for meget (dvs. at det har klippet en post, der ikke skulle have været klippet) eller har fejlklip (har det rigtige antal klip, men har klippet en af de forkerte poster i stedet for en af de poster, der skulle have været klippet), får de en tidsstraf på ofte 10 minutter. 2 fejl giver så en straf på 20 minutter og så fremdeles. Det betyder, at de kommer på resultatlisten – uden at de kan gøre sig gældende i topstriden, da deres resultat er dårligere, end det ville have været, hvis de havde løbet fejlfrit.

Også den litauiske model kunne nemt overføres til danske forhold. Den kræver ikke det store arbejde (med at sætte banen ud), men den kræver lidt organisation, især hvis man vil gøre det seriøst med tidstagning og klippekontrol.

Ligeledes ville det være fint, hvis tidstagningen kunne få lidt fylde i stævnet. Dvs. at det ville være sjovt for børnene, hvis de kunne finde deres resultater på den store resultattavle?

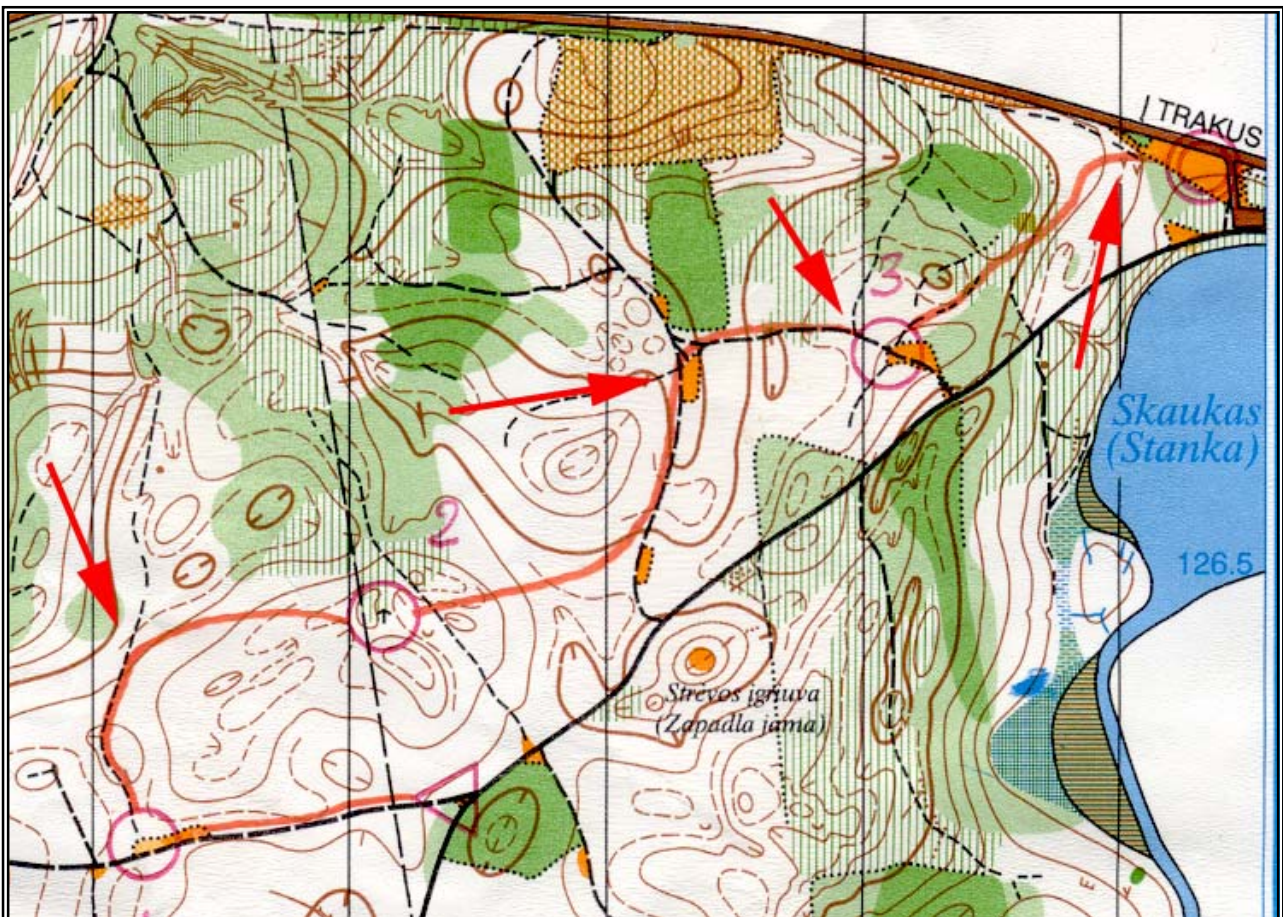
2 eksempler på børnebaner i Litauen.

Begge baner går dels ad stier, dels i terræn. Begge baner har 3 poster indtegnet, og alle tre poster skal klippes. Derudover er der langs snitzlingen placeret en række ekstra poster, der **ikke** skal klippes. Disse poster er på kortene markeret med pile.

Ideen med denne type af baner er, at børnene skal følge med på kortet, så de – når de kommer forbi en post – ved om det er en, de skal klippe eller ej.

Man kunne tro, at børnene hurtigt lærer postnumre på denne måde – med det til følge, at de blot ser efter, hvilket nummer posten har i stedet for at orientere. Det kan man imidlertid snildt undgået ved ikke at have postnumre på posterne.

Alle poster – både de ”rigtige” og de ”forkerte” – er placeret ved tydelige terrængenstande.

Stophånd-Bane (Rød Hånd Bane)

Der ligger en helt anden tænkning til grund for Stophånd-banerne en for alle de øvrige typer af børnebaner, idet der her ikke skal arbejdes med en snitzlet bane. Børnene skal altså ikke ”tvinges” rundt langs en snitzling, men føle, at de selv vælger deres vej – nøjagtig som en ”rigtig orienteringsløber” gør det. Stophånd-banen er et forsøg på at lave en børnebane, der tilnærmer sig en rigtig orienteringsbane med sværhedsgraden: begynder.

Stophånd-banen laves på stier – og kun på stier. Der skal altså være et sammenhængende stisystem til stede, således at børnene kan føres sikkert fra start til mål. Ved starten får børnene at vide, hvilken sti de skal følge væk fra starten, og så er det ellers op til dem at bruge øjnene. Hver gang de når til et sti-Y, et stikryds eller hvor en sti fra siden støder til den sti, de løber på, har vi et moment. Og et moment åbner som bekendt mulighed for fejl. Derfor skal der – når de støder på et moment – være indbygget hjælp på banen, nemlig skiltene, der fortæller barnet, at ”her er på gal vej”. Enhver vej, der ikke er den rigtige, skal derfor forsynes med en (rød) stophånd.

Stophånden kan placeres på mange måder – men ikke mange rigtige! Prøv selv at overveje følgende placeringer:

- Stophånd-skiltet placeret helt ude ved stikrydset, så det umiddelbart kan ses. Barnet ser sig hurtigt omkring for at se, hvilken sti, der ikke er forsynet med en stophånd og løber så videre ad denne sti. Eller placeret 20-30 meter inde ad stien, uden at kunne ses fra stikrydset, hvor barnet lige nu står. Barnet er nødt til at tage en beslutning, stå fast ved denne og derefter prøve den af. Er beslutningen forkert, må man tilbage til udgangspunktet for at tage en ny beslutning. Problemet er de yngste løbere, der bliver forvirrede, når der pludselig et stykke inde af stien dukker en stophånd op. Kan de nu huske, nøjagtig hvor de stod, da de tog den forkerte beslutning? Kan vi risikere, at de pludselig løber tilbage ad den vej, de oprindeligt kom fra?
- Stophåndskiltet ophængt i en plastlomme i en snor i et træ. Eller stift pap påhæftet en pæl, så det ikke flager i vinden. Et skilt ophængt i et træ er ikke løsningen: Et vindstød – og væk er det. Eller det krøller sammen eller hænger så barnet ikke kan se det. Eller det hænger i en højde, hvor børnene ikke har deres øjne. Nej, ned i den rigtige højde med skiltet – og sørg for at skiltets signal er tydeligt for børnene, dvs. sørg for at stophånden vender på tværs af løbsretningen og at skiltet ikke er gemt bag en busk, brændenælde eller lignende.
- Stophåndskiltet lavet som et flot farvetryk på et stykke papir. Eller lamineret, så det ikke ødelægges i regnen. Skiltene må gerne være flotte og farvestrålende, men de må ikke kunne regne væk.

Det kan være svært at finde en rigtig god rute for børnene, og når den er fundet kræver det en del forarbejde at få poster og (især) skilte placeret rigtigt og entydigt. Man skal hele tiden have i mente, at det er små børn, der skal ud på ruten. Vær meget opmærksom på, at alle fejlmuligheder elimineres! Hellere sætte et for meget skilt op end et for lidt. Gå ruten bagfra for at se, hvordan det hele tegner sig, hvis en løber pludselig kommer til at gå i den forkerte retning.

Det er selvsagt svært at lave en varieret bane efter stophånd-metoden. Den vil komme til at forløbe på stier, og børnene får derfor ikke en fornemmelse af, hvad der findes, hvis man kommer væk fra stierne. De lærer at orientere efter stier og veje, og overgangen til rigtige begynderbaner er forholdsvis enkel. Den eneste forskel er, at stophænderne er væk.

Huskeliste

- måltelt
- 2 almindelige borde (campingborde)
- stole med ryglæn (I skal sidde ned længe)
- beskrivelse af løbet til forældrene: længde, type (jf. ovenstående typer), barnevogns-egnet? Særlige forhold: advarsler/opfordringer mm.
- prøvepost
- et antal poster med klippetænger, skærme og symboler i plastlomme
- specialfremstillede løbskort, gerne 1:5.000 (og evt. klippekort)
- liste til at notere startende børn på. Plads til at skrive navn, klub, starttid og måltid
- diplomer – gerne flotte med angivelse af løb, løbsdato, skov, underskrift og evt. løbstid.
- præmier
- snitzling eller stophænder – spar ikke på det!
- gerne start- og målbanner
- gerne startbokse (kræver at der er personale til det)